

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ

Η εξέγερση ενάντια στον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό που ξεκίνησε στο Σιάτλ το 1999 και που στη συνέχεια αναπτύχθηκε σ' ένα παγκόσμιο αντικαπιταλιστικό κίνημα, ξαναζωντάνεψε τη συζήτηση για το πώς μπορούμε ν' αλλάξουμε την κοινωνία και τι μπορεί ν' αντικαταστήσει τον καπιταλισμό. Το αντικαπιταλιστικό κίνημα έχει προσελκύσει ποικίλες οργανώσεις με διαφορετικές πολιτικές και πρακτικές. Ανάμεσά τους είναι και οι αναρχικοί που παίρνουν μέρος στις κινητοποιήσεις του αντικαπιταλιστικού κινήματος. Τελευταία έκαναν και εδώ την εμφάνισή του σε ορισμένες κινητοποιήσεις οι αναρχικοί. Ο αναρχισμός γενικά θεωρείται σαν η απόρριψη κάθε μορφής εξουσίας.

Ζούμε μέσα σε μια κοινωνία με τα αφεντικά και τους επιστάτες να μας καταδυναστεύουν, με τους καταπιεστικούς κανόνες και τον αυταρχισμό στα σχολεία, την καταστολή της αστυνομίας, και τις κυβερνήσεις να υπηρετούν τους πλούσιους και ισχυρούς. Γι' αυτό και κάθε ένας που τρέφει μίσος απέναντι σε τέτοιου είδους εξουσία είναι φυσικό, έστω και ορισμένες φορές, να θέλει να εξεγερθεί και να νοιώσει μέσα του ένας «αναρχικός».

Όμως ο αναρχισμός δεν είναι απλά μια προσωπική αντίδραση ενάντια σε κάθε τυράννισμα του καπιταλισμού. Πρόκειται για ένα σύνολο πολιτικών ιδεών που προβάλλονται σαν εναλλακτικές προς τις σοσιαλιστικές ιδέες του Μαρξ. Οι ιδέες του αναρχισμού είχαν περιστασιακά μαζική επιρροή στα κινήματα ενάντια στον καπιταλισμό.

Οι σοσιαλιστές και οι αναρχικοί συμμερίζονται το ίδιο μίσος για τον καπιταλισμό και συχνά βρέθηκαν να πολεμούν πλάι-πλάι σε σημαντικές μάχες ενάντια στο καπιταλιστικό σύστημα. Αγωνίστηκαν μαζί στις μαζικές απεργίες που σάρωσαν την Ευρώπη στα τέλη του Α' Παγκ. Πόλεμου και στην Ισπανική Επανάσταση του 1936 αλλά και σε πολλές μικρότερες μάχες σήμερα.

Μολαταύτα, υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στον επαναστατικό σοσιαλισμό και τον αναρχισμό. Και οι δυο καταλαβαίνουν την ανάγκη για οργάνωση όμως διαφωνούν γύρω από το ζήτημα της μορφής της οργάνωσης.

Σε κάθε αγώνα, είτε πρόκειται για μια καμπάνια ενάντια στη μόλυνση μιας περιοχής είτε πρόκειται για μαζική απεργία χιλιάδων εργατών, εγείρεται το ζήτημα της αναγκαιότητας για οργάνωση. Οι άνθρωποι που συναντώνται χρειάζονται ένα μηχανισμό για να μπορέσουν να αποφασίσουν τι να κάνουν και πως να δράσουν.

Σύμφωνα με τον αναρχισμό η οργάνωση δεν έχει τίποτα να κάνει με τον συγκεντρωτισμό και οποιαδήποτε μορφή συγκεντρωτισμού θεωρείται ένα είδος εξουσίας και άρα τυραννικό. Και όμως, συζητώντας με κάποιον για την ανάγκη να πάρει μέρος σ' ένα αγώνα και επιχειρηματολογώντας για το ποια ταχτική χρειάζεται να ακολουθηθεί αποτελεί μια προσπάθεια καθοδήγησης.

Βέβαια δεν έχει κανένα νόημα να συζητάμε με ποιο τρόπο πρέπει να παρέμβουμε σε έναν αγώνα και μετά ο καθένας να δρα όπως αισθάνεται σα να μην έγινε καμιά συζήτηση. Χρειάζεται πάντοτε να επεξεργαζόμαστε τις καλύτερες ιδέες και με βάση αυτές να δρούμε ενωμένοι σαν ένα σώμα. Είναι λάθος να θεωρούμαι κάθε μορφή εξουσίας καταδικαστέα. Μια απεργιακή φρουρά είναι μια μορφή «εξουσίας» αφού οι απεργοί εργάτες επιδιώκουν να επιβάλουν τη θέλησή τους πάνω στους διευθυντές, στους μπάτσους και πάνω στους απεργοσπάστες εργάτες.

Εργατική εξουσία

Οι μεγάλοι εργατικοί αγώνες φέρνουν στο προσκήνιο μια εναλλακτική μορφή εξουσίας από εκείνη του καπιταλιστικού κράτους. Οι μαχητικές μαζικές απεργίες στήνουν τα εργατικά συμβούλια που είναι δημοκρατικά σώματα, όπως τις απεργιακές επιτροπές. Αναλαμβάνουν όμως να οργανώσουν «κρατικές λειτουργίες» - τις μεταφορές, τη διανομή τροφίμων, την υπεράσπιση των απεργιακών φρουρών και των εργατικών περιοχών από την αστυνομία και το στρατό.

Αυτού του είδους τα συμβούλια ήταν το χαρακτηριστικό των Ρώσικων επαναστάσεων του 1905 και 1917, της Γερμανικής Επανάστασης μετά τον Α' Παγκ. Πόλεμο, της Ισπανικής Επανάστασης το 1936 και πολλών άλλων μεγάλων αγώνων. Οι σοσιαλιστές υποστηρίζουν πως αυτές οι δημοκρατικές εργατικές οργανώσεις χρειάζεται να πάρουν την εξουσία από τους καπιταλιστές και να διαλύσουν το κράτος τους.

Αυτό έγινε πραγματικότητα τον Οκτώβρη του 1917 στη Ρωσία στην επανάσταση που ηγήθηκε το Μπολσεβίκικο Κόμμα. Δεν έγινε στην Ισπανία το 1936. Η εργατική ομοσπονδία CNT, που βρισκόταν κάτω από την επιρροή των αναρχικών, οδήγησε την εργατική εξέγερση στη Βαρκελώνη την ίδια χρονιά και ουσιαστικά ήταν τα εργατικά συμβούλια που είχαν τον έλεγχο της πόλης.

Όμως ο μηχανισμός του καπιταλιστικού κράτους δεν εξαφανίστηκε. Η κυβέρνηση και ο στρατός της, που πολεμούσε ενάντια στις φασιστικές δυνάμεις του Φράνκο, παρέμειναν, παρόλο που δεν είχαν καμιά εξουσία στη Βαρκελώνη.

Η κυβέρνηση μάλιστα προσφέρθηκε να παραδώσει την εξουσία στους ηγέτες της CNT. Επειδή όμως η CNT θεωρούσε λανθασμένη οποιαδήποτε μορφή εξουσίας απέρριψαν τη δυνατότητα να σχηματίσουν εργατικό κράτος, που θα μπορούσε να τσακίσει το φασιστικό πραξικόπημα και το καπιταλιστικό κράτος.

Ακόμη χειρότερα, δεχτήκανε θέσεις με 4 υπουργούς σε μια κυβέρνηση στην οποία επικρατούσαν οι φιλοκαπιταλιστικές δυνάμεις. Εκείνη η κυβέρνηση τσάκισε την εργατική εξουσία στη Βαρκελώνη και μ' αυτό τον τρόπο υπέσκαψε μοιραία τον αγώνα ενάντια στο φασισμό.

Με διαφορετικό τρόπο τα διδάγματα της Ρωσίας και της Ισπανίας είναι τα ίδια. Τα οργανωτικά ζητήματα που εγείρονται μέσα σε συγκεκριμένους αγώνες είναι κρίσιμα όταν η εργατική τάξη φτάσει στο σημείο της ανατροπής του καπιταλισμού. Οι εργάτες δέχονται πιέσεις από αντίθετες κατευθύνσεις. Από τη μια, είναι αναγκασμένοι να ανταγωνίζονται στην αγορά εργασίας και σαν άτομα αισθάνονται ανίσχυροι απέναντι στο αφεντικό.

Είναι γι αυτό που οι εργάτες αποδέχονται τις αντιλήψεις των αφεντικών για τον κόσμο. Την ίδια στιγμή όμως οι συνεχείς επιθέσεις πάνω στις συνθήκες των εργατών τους δημιουργούν την ανάγκη να ενώσουν τις δυνάμεις τους και να αντισταθούν.

Αυτές οι δύο πιέσεις κάνουν τους εργάτες να έχουν ιδέες ανομοιογενείς. Κάποιοι διακρίνουν τα ψέματα των αφεντικών. Άλλοι σε μεγάλο βαθμό ξεγελιούνται. Οι περισσότεροι αποδέχονται ορισμένες καπιταλιστικές ιδέες και ορισμένες τις απορρίπτουν. Στο σύνολό της η συνείδηση της εργατικής τάξης διαρκώς αλλάζει. Οι άνθρωποι όταν αγωνίζονται η ίδια η δράση τους οδηγεί σε ρήξη από τις καπιταλιστικές ιδέες.

Δημοκρατικός συγκεντρωτισμός

Συνεπώς συνέχεια διεξάγεται μια πάλη ιδεών μέσα στην εργατική τάξη. Γι' αυτό και ο ρόλος της πολιτικής οργάνωσης είναι κρίσιμος. Οι σοσιαλιστές επιδιώκουν να χτίσουν ένα επαναστατικό κόμμα όχι μόνο για να διαδώσουν τα διδάγματα των διαφόρων αγώνων.

Επιδιώκουν επίσης να οργανώσουν εκείνους που ξεκάθαρα απορρίπτουν τον καπιταλισμό σε μια δύναμη που να μπορεί να παλέψει για τις ξεκάθαρες ιδέες μέσα στην εργατική τάξη. Τέτοια οργάνωση είναι δημοκρατική επειδή τα μέλη συζητούν διαρκώς για τους αγώνες του σήμερα και ποια διδάγματα ισχύουν από τους αγώνες του χτες.

Μια τέτοια οργάνωση είναι επίσης συγκεντρωτική εφόσον παίρνει αποφάσεις για δράση. Αν δεν υπάρχει ενότητα γύρω από τις αποφάσεις δεν θα υπάρχει δημοκρατία – οι μειοψηφείς θα μπορούν απλά να αγνοούν τις αποφάσεις της πλειοψηφίας.

Ο συγκεντρωτισμός χρειάζεται πάνω απ' όλα επειδή το καπιταλιστικό κράτος είναι συγκεντρωτικό. Η αστυνομία, οι βαρόνοι των ΜΜΕ, οι εργοδότες, η κρατική γραφειοκρατία και οι κυβερνήσεις ενεργούν συντονισμένα για να προστατεύσουν το σύστημα.

Για παράδειγμα όταν οι διαδηλωτές στήνουν οδοφράγματα σε μια αντικαπιταλιστική κινητοποίηση και οι μπάτσοι προσπαθούν να τους διαλύσουν, προκύπτει το ζήτημα του τι πρέπει να κάνουν οι διαδηλωτές. Κάποιοι θέλουν να διατηρήσουν τα οδοφράγματα και άλλοι θεωρούν πως η καλύτερη ταχτική είναι να συγκροτήσουν τους διαδηλωτές σε μία διαδήλωση. Εάν αντί να πάρουν μια απόφαση και να δράσουν, αποφασιστεί ότι οι διαδηλωτές σε κάθε οδόφραγμα μπορούν να κάνουν εκείνο που θεωρούν σωστό, τότε αυτή η σύγχυση θα αποδυναμώσει ολόκληρη τη διαδήλωση. Η αστυνομία βέβαια δεν πρόκειται να ακολουθήσει την πολιτική του «αποκεντρωτισμού» στη λήψη αποφάσεων. Αντίθετα όλες οι αστυνομικές μονάδες της πόλης θα συντονιστούν με σκοπό να διαλύσουν τους διαδηλωτές.

Οι αναρχικοί θεωρούν πως το επαναστατικό κόμμα στην καλύτερη περίπτωση είναι κάτι αχρείαστο ή μια άλλη μορφή εξουσίας. Δε μπορούν όμως να αποφύγουν τα ζητήματα που θέτει ένα επαναστατικό κόμμα. Οι προσπάθειες να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα αυτά σύμφωνα με τις ιδέες του αναρχισμού υπήρξαν πολύ αναποτελεσματικές και πολύ λιγότερο δημοκρατικές.

Όλες οι σημαντικότερες αναρχικές οργανώσεις στην ιστορία υπήρξαν συγκεντρωτικές και λειτούργησαν μυστικά. Τον 19ο αιώνα η οργάνωση του θεωρητικού του αναρχισμού Μιχαήλ Μπακούνιν λειτουργούσε με μια ιεραρχία επιτροπών, με μια ολιγομελή ομάδα στην κορυφή που βρισκόταν έξω από τον δημοκρατικό έλεγχο των μελών της οργάνωσης.

Η αναρχική οργάνωση FAI, που δρούσε μέσα στην ισπανική ομοσπονδία CNT, λειτουργούσε μυστικά και συγκεντρωτικά. Το επαναστατικό κόμμα τρέφεται από τη ανοιχτή συζήτηση και αντιπαράθεση και τους κοινούς αγώνες με πλατύτερα κομμάτια και οργανώσεις των εργαζομένων.

Οι αναρχικοί αντίθετα ψάχνουν για αυθόρμητα αιφνίδια εργατικά ξεσπάσματα. Στην πορεία του αγώνα οι αναρχικοί θα αναγγείλουν την παρουσία τους και θα παροτρύνουν τους εργάτες να συνεχίσουν. Ελπίζουν ότι αυτό θα οδηγήσει στην ανατροπή του καπιταλισμού. Η ιστορία είναι γεμάτοι από μαζικούς αγώνες που κατάφεραν σημαντικές κατακτήσεις που όμως δεν οδηγήθηκαν μέχρι την ανατροπή του καπιταλισμού επειδή η ηγεσία δεν είχε ξεκάθαρες ιδέες.

Όταν οι αυθόρμητοι αγώνες δεν κατορθώνουν να τσακίσουν τον καπιταλισμό, οι αναρχικοί καταλήγουν να κατακρίνουν τους εργάτες που δεν είναι αρκετά επαναστάτες. Έτσι, τον 19ο αιώνα ο γάλλος αναρχικός Προυντόν υποστήριζε ότι οι ιδέες του ξεκινούσαν απ' την «αγάπη» του για την κοινωνία και στο τέλος της ζωής του έφτασε να δηλώνει απέχθεια για την κοινωνία επειδή δεν έγινε η επανάσταση έτσι όπως την ήθελε αυτός.

Οι μεγαλύτερες ομάδες αναρχικών σήμερα, οι «αυτόνομοι» στην Ευρώπη, αντιμετωπίζουν τους εργάτες που δεν έχουν ξεκόψει εντελώς από τις καπιταλιστικές ιδέες σαν εχθρούς παρά σαν τους εν

δυνάμει σύμμαχους. Πολλοί αναρχικοί κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο καπιταλισμός και οργανώνονται με σκοπό να αλλάξουν τον κόσμο. Όμως επειδή απορρίπτουν το συγκεντρωτισμό η παρέμβασή τους στις κρίσιμες στιγμές των αγώνων αποδεικνύεται θανάσιμα λαθεμένη.

Η εργατική τάξη χρειάζεται εκείνο που ο αναρχισμός απορρίπτει – ένα ξεκάθαρο και αποφασιστικό επαναστατικό κόμμα που να μπορέσει να καθοδηγήσει ολόκληρη την εργατική τάξη, και που να μην είναι δειλή και άτολμη να ανατρέψει τον καπιταλισμό και να οικοδομήσει ένα εργατικό κράτος.

[Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση](#), [Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση](#), [Εργατική Δημοκρατία \(Φύλλο 110\)](#), [Δεκαετία 2000-2009](#), [2002](#), [Λευκωσία](#), [Λευκωσία \(νότια\)](#), [Οργανωτικό Ζήτημα](#), [Αναρχισμός](#), [Μαρξισμός](#)

From:
<https://movementsarchive.org/> - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:ergatikidimokratia:2_no110:marxism_anarchism

Last update: **2026/06/06 12:29**

